



ΣΕΠΤΕΜΒΡΙΟΣ 2012

ΑΝΑΛΥΣΕΙΣ / 17

Δελτίο κρίσης: Αύγουστος- Σεπτέμβριος 2012

**ΓΙΑΝΗΣ ΒΑΡΟΥΦΑΚΗΣ, ΧΡΗΣΤΟΣ ΚΟΥΤΣΟΠΕΤΡΟΣ,
ΤΑΣΟΣ ΠΑΤΩΚΟΣ ΚΑΙ ΛΕΥΤΕΡΗΣ ΤΣΕΡΚΕΖΗΣ**

ΕΡΕΥΝΗΤΙΚΗ ΜΟΝΑΔΑ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗΣ ΚΡΙΣΗΣ

1. Εισαγωγή

Ο Αύγουστος και ο Σεπτέμβριος του 2012 ήταν δύο μήνες διαφορετικοί σε σχέση με τα προηγούμενα χρόνια καθώς, παρότι θα περιμέναμε να είναι μήνες χωρίς ειδήσεις, η ροή των εξελίξεων συνεχίστηκε αμείωτη. Άλλη μια φορά, οι ηγέτες της Ευρωζώνης κατήγγησαν στην πράξη τα όποια οφέλη υποσχέθηκε μια πρότερη αισιόδοξη απόφασή τους σε επίπεδο Συνόδου Κορυφής.

Όταν τον περασμένο Ιούνιο οι πρωθυπουργοί της Ιταλίας και της Ισπανίας, με την στήριξη του νεοεκλεγέντα τότε Γάλλου Προέδρου, κατάφεραν να γίνει αποδεκτή η αρχή της αποσύνδεσης της κρίσης δημόσιου χρέους από την τραπεζική κρίση, η Ευρώπη έμοιαζε να κάνει ένα άλμα έξω από την άβυσσο.

Σε πείσμα της γερμανικής κυβέρνησης, η οποία φάνηκε να υποχωρεί, η τριανδρία των κκ. Monti, Rajoy και Hollande έπεισε τους εταίρους των πλεονασματικών χωρών για την ιδέα της άμεσης επανακεφαλαιοποίησης των τραπεζών από το EFSF-ESM, χωρίς να υπάρχει επιβάρυνση του δημόσιου χρέους των χωρών όπου εδράζονται οι εν λόγω τράπεζες. Στη συνέχεια όμως η γερμανική κυβέρνηση, η οποία είχε προηγουμένως εξωθηθεί σε αυτή τη συμφωνία, επέστρεψε με διαφορετικά δεδομένα.

Ο άνεμος αισιοδοξίας που ακολούθησε τις αποφάσεις της Συνόδου Κορυφής, ότι τελικά τα 50 δισ. ευρώ που θα κάλυπταν το κεφαλαιακό έλλειμμα του εγχώριου κλάδου δεν θα προσμετρούνταν στο δημόσιο χρέος, ήταν πρόσκαιρος. Οι υπουργοί Οικονομικών της Γερμανίας, της Φινλανδίας και της Ολλανδίας τάχθηκαν υπέρ του πλήρους διαχωρισμού των εν εξελίξει διασώσεων από τις μελλοντικές, υποστηρίζοντας ότι όσα προγράμματα ανακεφαλαιοποίησης έχουν ήδη δρομολογηθεί θα πρέπει να εκτελεστούν από τις εθνικές αρχές.

Σε επίπεδο Ευρωζώνης, έπειτα από μια πενταετία ύφεσης αρχίζει να γίνεται ορατό και οριστικό πλέον το ενδεχόμενο μιας χαμένης δεκαετίας. Οι νέες παρεμβάσεις της Ευρωπαϊκής Κεντρικής Τράπεζας μείωσαν τον κίνδυνο διάλυσης, όμως η ευρύτερη πολιτική αντιμετώπισης της κρίσης δεν βοηθά στη μακροπρόθεσμη αποκατάσταση της σταθερότητας στη ζώνη του ευρώ. Ενώ η στενότερη τραπεζική και δημοσιονομική ένωση μοιάζει πιο απαραίτητη από ποτέ, δεν είναι πλέον λίγες οι φωνές που αρχίζουν να πιστεύουν ότι τα γεγονότα των τελευταίων πέντε ετών είναι πιθανόν να έχουν προκαλέσει ανεπανόρθωτες βλάβες στην αναπτυξιακή προοπτική των χωρών που βρίσκονται στο επίκεντρο της κρίσης χρέους.

Τα μέτρα λιτότητας, ο πιστωτικός περιορισμός, η αποδυνάμωση της ζήτησης και της ανταγωνιστικότητας δεν φαίνεται να ξεπερνιούνται με συμβατικά και μετριοπαθή μέτρα. Η συνειδητοποίηση του αδιεξόδου, που μέχρι σήμερα έμοιαζε θεωρητικό, τις τελευταίες εβδομάδες έχει προκαλέσει έκρηξη στην Ιβηρική. Οι Ισπανοί ζουν με καθυστέρηση δύο ετών όσα συνέβησαν στην Ελλάδα λίγο πριν από την έλευση του Μνημονίου. Οι πολιτικοί τους υπήρξαν ασυνεπείς με τις προεκλογικές τους δηλώσεις, τα μέτρα που υιοθετήθηκαν οδηγούν πιο βαθιά στην ύφεση, με αποτέλεσμα η κοινή γνώμη να αρχίσει να αντιλαμβάνεται πως το πρόβλημα δεν είναι μόνο ελληνικό. Στο ίδιο κλίμα και ο καλός μαθητής της

Τρόικας, η Πορτογαλία. Η χώρα –παρά την πειθαρχημένη υιοθέτηση όλων όσων της επιβλήθηκαν– ζει μέρες αναταραχών και απόγνωσης, πρωτόγνωρες στα χρονικά.

2. Το αδιέξοδο της ΕΚΤ

Στις 8 Αυγούστου ο πρόεδρος της ΕΚΤ κ. Draghi παραδέχτηκε εμμέσως πλην σαφώς ότι η Ευρωζώνη βρίσκεται σε διαδικασία διάλυσης. Όταν τέτοια μηνύματα κινδύνου εκπέμπονται από τα πλέον επίσημα πρόσωπα, τότε τα πράγματα είναι αν μην τι άλλο κρίσιμα. Γιατί όμως συμβαίνει αυτό;

Ας υποθέσουμε ότι υπάρχουν δύο επιχειρήσεις αντίστοιχου μεγέθους και φερεγγυότητας, μία γερμανική και μία ισπανική. Η ΕΚΤ αναφέρει ότι για δάνεια μέχρι 1 εκατ. ευρώ, η ισπανική εταιρεία καλείται να πληρώσει επιτόκιο κατά μέσο όρο 2,2% μεγαλύτερο από εκείνο της γερμανικής. Αυτό σημαίνει ότι η ισπανική εταιρεία, ακόμη κι όταν είναι το ίδιο ανταγωνιστική με μια γερμανική εταιρεία του κλάδου της, αδυνατεί να την ανταγωνιστεί δεδομένης αυτής της τεράστιας διαφοράς επιτοκίων. Με απλά λόγια, η ιδέα της οικονομικής ολοκλήρωσης, της μεγάλης και ενιαίας αγοράς σε επίπεδο Ευρωζώνης, έχει ακυρωθεί εκ των πραγμάτων.

Στις ΗΠΑ κάτι τέτοιο δεν συμβαίνει, μια επιχείρηση στο Μίσιγκαν και μια στο Κάνσας έχουν την ίδια λίγο ως πολύ αντιμετώπιση. Όταν η πιστοληπτική ικανότητα της κρατικής ή πολιτειακής οντότητας εντός της οποίας εντάσσεται μια επιχείρηση επηρεάζει το επιτόκιο δανεισμού της, τότε η νομισματική ένωση εξακολουθεί να είναι χίμαιρα.

Η ειρωνεία είναι ότι κάτι τέτοιο δεν ισχύει αν συγκρίνουμε μια βρετανική με μια γερμανική εταιρεία: τα κόστη δανεισμού είναι αντίστοιχα, παρά το γεγονός ότι τόσο το χρέος της βρετανικής κυβέρνησης όσο και το έλλειμμα είναι πολύ μεγαλύτερα από τα αντίστοιχα μεγέθη της Ισπανίας. Φτάσαμε λοιπόν στο σημείο η ολοκλήρωση της ενιαίας αγοράς να είναι ισχυρότερη μεταξύ χωρών που δεν μοιράζονται το ίδιο νόμισμα με χώρες της Ευρωζώνης απ' ό,τι στις χώρες που βρίσκονται εντός της ίδιας της Ευρωζώνης.

Παράλληλα, παρατηρείται το εξής φαινόμενο: να προσπαθεί η ΕΚΤ να μειώσει τα επιτόκια δανεισμού των ισπανικών επιχειρήσεων, μειώνοντας το βασικό της επιτόκιο από 1% σε 0,75%, και να βλέπει έντρομη τα επιτόκια δανεισμού των ισπανικών επιχειρήσεων να αυξάνονται την ώρα που τα αντίστοιχα επιτόκια των γερμανικών επιχειρήσεων μειώνονται. Από τη σκοπιά των στόχων της νομισματικής ένωσης, μεγαλύτερη αποτυχία δεν μπορούσε να καταγραφεί.

Ακόμη και στην παρούσα φάση, θα μπορούσαν να ληφθούν πρωτοβουλίες για να αποφευχθεί η ολοκληρωτική κατάρρευση. Το ίδιο το ευρωσύστημα θα όφειλε να σταματήσει την απελπισμένη προσπάθεια της Ευρωζώνης να αντιμετωπίσει την ακολουθία πτώχευσης κρατών και τραπεζών. Αυτό θα γινόταν πιο ορθολογικά με δάνεια προερχόμενα είτε από τα πλεονασματικά κράτη είτε από την ίδια την ΕΚΤ, ώστε να σπάσει ο θανάσιμος εναγκαλισμός πτωχευμένων

κρατών και πτωχευμένων τραπεζών. Έτσι θα αναλάμβανε η ΕΚΤ πλήρως την επιτήρηση και διαχείριση του ευρωζωνικού τραπεζικού συστήματος, αντικαθιστώντας τις εθνικές αρχές επιτήρησης των τραπεζών.

Αναφορικά με τα μέτρα και τους θεσμούς που θα απαιτούνταν ώστε να συμβούν αυτά:

Πρώτον, η δημιουργία μιας νέας αρχής εντός της ΕΚΤ, η οποία θα αναλάμβανε την επιτήρηση όλων των τραπεζών της Ευρωζώνης. Μια διεύθυνση που να δύναται να βλέπει τα πραγματικά βιβλία των τραπεζών αντί αυτών που παρουσιάζουν οι εθνικές αρχές στην European Banking Authority.

Η διεύθυνση αυτή θα πρέπει να μπορεί να παύει και να διορίζει διοικήσεις, να έχει τη δυνατότητα να κλείνει τράπεζες οι οποίες δεν πληρούν βασικές προϋποθέσεις και προδιαγραφές λειτουργίας. Για να γίνει αντιληπτή η παντελής έλλειψη ελέγχου εντός της Ευρωζώνης αρκεί να σημειωθεί ότι στις ΗΠΑ οι αρμόδιες αρχές κατεβάζουν ρολά σε περίπου 100 τράπεζες το χρόνο, την ίδια στιγμή που στην Ευρωζώνη δεν κλείνει ποτέ καμία.

Δεύτερον, υπό τη νέα αυτή αρχή, η επανακεφαλαιοποίηση των τραπεζικών ιδρυμάτων –η οποία, για να γίνει σωστά, απαιτεί κεφάλαια άνω των 500 δις.– δεν θα αποτελούσε υπόθεση των εθνικών κυβερνήσεων και τα κεφάλαια που θα χορηγούνταν δεν θα βάραιναν το δημόσιο χρέος κανενός (ακριβώς όπως η επανακεφαλαιοποίηση των αμερικανικών τραπεζών το 2009 από το TARP δεν επιβάρυνε το χρέος καμίας εκ των πολιτειών στις οποίες έδρευαν οι συγκεκριμένες τράπεζες).

Τρίτον, πολλές φορές πολύ πιο απλές κινήσεις τακτικής φτάνουν, αρκεί βέβαια να γίνονται την κατάλληλη στιγμή από τον κατάλληλο φορέα. Μια ανακοίνωση, φερειπείν, ότι η ΕΚΤ θα παρεμβαίνει στις αγορές κρατικών ομολόγων ώστε να εγγυάται πως τα spreads δεν θα ξεπερνούν μια τιμή-στόχο θα λειτουργούσε άμεσα. Η Κεντρική Τράπεζα της Ελβετίας, επί παραδείγματι, γνωστοποίησε στις αγορές ότι θα αγοράζει ευρώ αν το κρίνει αναγκαίο προκειμένου το ελβετικό φράγκο να μην ανατιμηθεί πάνω από 1,2 ευρώ. Μια αντίστοιχη ανακοίνωση θα σταθεροποιούσε τα spreads της Ευρωζώνης, εφόσον βέβαια ο κ. Draghi είχε τη δυνατότητα να αγοράζει όσα ομόλογα των ελλειμματικών χωρών χρειαζόταν για να κρατήσει τα spreads τους κάτω από ένα δεδηλωμένο επίπεδο.

Και όμως τίποτα από όλα αυτά δεν θα γίνει στο άμεσο μέλλον, για λόγους πολιτικών σκοπιμοτήτων που έχουμε επανειλημμένως σημειώσει. Η υπονόμευση του κ. Draghi θα είναι άμεση σε ό,τι και εάν αποπειραθεί να κάνει.

Η γερμανική πολιτική ηγεσία, για παράδειγμα, δεσμεύεται από τις γερμανικές ιδιωτικές τράπεζες, οι οποίες δείχνουν να μη θέλουν να ελεγχθούν τα λογιστικά τους βιβλία από μια ευρωπαϊκή αρχή, γιατί ίσως τότε γίνει κατανοητό ότι ούτε οι ίδιες κατάφεραν να ξεπεράσουν επιτυχώς το σκόπελο του 2008. Οι γερμανικές τράπεζες καταφέρνουν να ανθίστανται στην κρίση μέσα από τα πακέτα διάσωσης χωρών όπως αυτές του Νότου, οι καταθέσεις των οποίων σπεύδουν από την Περιφέρεια να βρουν ασφαλές λιμάνι στην Φρανκφούρτη.

Το τελευταίο που χρειάζονται οι τραπεζίτες είναι ένας μη Γερμανός ελεγκτής που θα εργάζεται για τον κ. Draghi και μια πραγματική λύση στην ευρωζωνική κρίση, η οποία θα αναχαίτιζε τη ροή καταθέσεων προς τις τράπεζές τους

Στις 6 Σεπτεμβρίου ο κ. Draghi άνοιξε τα χαρτιά του και είπε τα αναμενόμενα, ότι δηλαδή δεδομένης της αδυναμίας του μηχανισμού στήριξης των πτωχευμένων κρατών και τραπεζών (του EFSF-ESM), καθώς και της ανικανότητάς του να καλύψει της μαύρες τρύπες της Ιταλίας και της Ισπανίας, η EKT αναλαμβάνει το ρόλο του τυπώματος του χρήματος που λείπει (από τον EFSF-ESM). Για να το κάνει όμως, όπως και με τα δάνεια του EFSF-ESM στη χώρας μας (και τις λοιπές υπό την Τρόικα χώρες), τα χρήματα αυτά θα κοπούν και θα τεθούν στην υπηρεσία της αγοράς ομολόγων, μόνο εφόσον η Ιταλία και η Ισπανία μπου και αυτές στην επίβλεψη της Τρόικας.

Ο κ. Draghi δεν είπε αυτό που ήθελε να πει. Ήθελε να ανακοινώσει απεριόριστες αγορές ομολόγων από την EKT που στόχο θα είχαν τον περιορισμό των spreads κάτω από 3% σε όλη την Ευρωζώνη. Ήθελε επίσης να πει ότι ναι μεν πρέπει να υπάρξει αυστηρή δημοσιονομική πειθαρχία, αλλά ότι αυτό δεν είναι αρμοδιότητα της EKT αλλά των πολιτικών. Δεν του το επιτράπηκε όμως.

Για να καταφέρει να δημιουργήσει την αναγκαία πλειοψηφία εντός των κόλπων της EKT, *αναγκάστηκε να αποδεχθεί* (α) ότι δεν θα ανακοινωθούν όρια στα spreads και, το χειρότερο, (β) ότι η αγορά ομολόγων μιας χώρας θα εξαρτάται από τις επισκέψεις της Τρόικας σε αυτήν. Γιατί είναι πρόβλημα αυτό; Επειδή χωρίς το (α) οι κερδοσκόποι έχουν κίνητρο να «τεστάρουν» το πότε η EKT θα παρέμβει υπέρ μιας χώρας (δηλαδή το επίπεδο των spreads της που θα πυροδοτήσει ή θα ακυρώσει την παρέμβαση)· και επειδή, λόγω του (β), οι κερδοσκόποι θα επιτεθούν στην EKT (πουλώνοντας ομόλογα μιας χώρας τα οποία εκείνη αγοράζει) όταν θεωρήσουν ότι η Τρόικα ετοιμάζεται να κάνει ό,τι κάνει σήμερα με την Ελλάδα. Συμπερασματικά, ο πρόεδρος της EKT μόλις εισήλθε σε ένα αδιέξοδο το οποίο προς το παρόν δεν είναι ορατό σε όλους τους κόλπους, ωστόσο γρήγορα θα γίνει αντιληπτό.

Έτσι, η EKT μεταμορφώθηκε σε έναν οργανισμό με αυτοαναιρούμενο χαρακτήρα, καθώς αναγκάζεται –με σκοπό την επέκταση της τραπεζικής πίστης στην Περιφέρεια– να αγοράζει ομόλογα των χωρών που την απαρτίζουν, την ίδια στιγμή που μέσω της Τρόικας και των υφεσιακών περικοπών ουσιαστικά συνεισφέρει ενεργητικά στη φυγή κεφαλαίων από τις ίδιες χώρες.

Είναι πλέον ξεκάθαρο ότι οι μεγάλες προσδοκίες για μια πιο ορθολογική ευρωπαϊκή αντιμετώπιση της περίπτωσης της Ισπανίας, και της κρίσης γενικότερα, δεν είχαν λάβει υπόψη τη βούληση της Γερμανίας να *αθετήσει τη συμφωνία* του Ιουνίου, η οποία αν εφαρμοζόταν θα αποσύνδεε το ισπανικό δημόσιο χρέος από τις ζημίες των ισπανικών τραπεζών. Η ισπανική πλευρά αντιδρά αρνούμενη να αιτηθεί τη σύναψη ισπανικού Μνημονίου που απαιτεί η EKT για να αρχίσει να αγοράζει ισπανικά ομόλογα, έως ότου η Ευρώπη εφαρμόσει τη συμφωνία του Ιουνίου.

Πρόκειται για ένα παίγνιο υψηλότατου ρίσκου για ολόκληρη την Ευρώπη, το οποίο αυτή την στιγμή επικεντρώνεται στη διελκυστίνδα μεταξύ Βερολίνου και Μαδρίτης: το Βερολίνο τραβάει το σκοινί αρνούμενο την τραπεζική ένωση (χωρίς την οποία η Ισπανία θα βουλιάξει) και η Μαδρίτη τραβάει το ίδιο σκοινί από την άλλη μεριά αρνούμενη να ενεργοποιήσει τη νέα στρατηγική της ΕΚΤ στη δευτερογενή αγορά ομολόγων (χωρίς την οποία το ευρώ θα διαλυθεί γρήγορα – σύμφωνα με τα λεγόμενα του προέδρου της ΕΚΤ).

3. Μια απλή διέξοδος

Εδώ και δύο χρόνια έχουν κατατεθεί πολλές προτάσεις για την έξοδο από την κρίση του ευρώ, όμως όλες αυτές οι προτάσεις προσκρούουν στις αντιρρήσεις της Γερμανίας, που θέλει να πετύχει τη λύση με το μικρότερο οικονομικό και πολιτικό κόστος για την ίδια. Η συμφωνία του Ιουνίου μαζί με την προσφάτως εξαγγελθείσα πολιτική της ΕΚΤ αποτελούν το ελάχιστο που χρειάζεται για τη μη κατάρρευση της Ευρωζώνης. Κάτι τέτοιο δεν αρκεί για την επίλυση της κρίσης (καθώς η επίλυση χρειάζεται πολλά περισσότερα) αλλά για τη συγκράτησή της σε διαχειρίσιμα επίπεδα. Δυστυχώς είναι πλέον οφθαλμοφανές ότι η γερμανική ηγεσία ούτε αυτό το ελάχιστο δεν είναι διατεθειμένη να αποδεχθεί.

Μέσα στα σενάρια που αναλύονται βρίσκεται πάντα και αυτό που λέει ότι η Ελλάδα πρέπει να βγει από το ευρώ. Κάτι τέτοιο θα ήταν καταστροφικό για τη χώρα μας αλλά και το έναυσμα για την τελική αποδόμηση της Ευρωζώνης. *(Σημ.: Αν μπορούσαν να μας διώξουν κρατώντας ανέπαφη την υπόλοιπη Ευρωζώνη, θα το είχαν πράξει χωρίς δεύτερη συζήτηση σταματώντας την παροχή ρευστότητας στις ελληνικές τράπεζες).* Ο λόγος είναι απλός: μια ελλειμματική χώρα δεν θα φύγει από το ευρώ ποτέ μόνη της, καθώς γνωρίζει ότι ανακοινώνοντας τη δημιουργία νέου νομίσματος, το οποίο δεν θα είναι έτοιμο για μήνες (και το οποίο το δημιουργεί για να το υποτιμήσει), ουσιαστικά καλεί όλους, Έλληνες και μη, να σπεύσουν στην «έξοδο», αφού ρευστοποιήσουν ό,τι περιουσιακό στοιχείο έχουν.

Μια τέτοια κίνηση θα σημάνει και την έξοδο της Ελλάδας από την ΕΕ, καθώς η καταστροφή στο εσωτερικό της χώρας σε κοινωνικό και οικονομικό επίπεδο θα είναι πρωτόγνωρη. Παράλληλα, αν η Ευρώπη εκπαραθυρώσει μια ελλειμματική χώρα, τότε αμέσως, την ίδια μέρα, μια σειρά από άλλες χώρες θα καταρρεύσουν διαδοχικά και θα αναγκαστούν να υψώσουν τείχη για να αποτρέψουν τη φυγή των δικών τους κεφαλαίων στο εξωτερικό. (Είναι ο λόγος που η Γερμανία διστάζει να μας διώξει από την οικογένεια του ευρώ.)

Με απλά λόγια, καμία ελλειμματική χώρα-μέλος της Ευρωζώνης ούτε θα επιλέξει να φύγει ούτε και θα εκδιωχθεί (εφόσον ο στόχος είναι η διατήρηση της Ευρωζώνης). Ωστόσο, δεν ισχύει το ίδιο με μια πλεονασματική χώρα, όπως η Γερμανία. Έστω ότι η Γερμανία ανακοίνωνε την έξοδό της από την Ευρωζώνη σε μια προσπάθεια να πάψει να μοιράζεται το νόμισμά της με χώρες όπως η Ελλάδα, η Ισπανία, η Πορτογαλία κ.λπ. Τι θα συνέβαινε; Από τη μία, αντίθετα με μια υπό έξοδο ελλειμματική χώρα, ξένα κεφάλαια θα «εισέβαλαν» στις γερμανικές τράπεζες (ακόμη πιο γρήγορα από τώρα) δίνοντας στη γερμανική

κυβέρνηση άπλετο χρόνο για να δημιουργήσει το νέο της μάρκο και να εντάξει σε αυτό όποιες άλλες χώρες εκείνη κρίνει ότι θέλει υπό την ομπρέλα του νομίσματός της (π.χ. Ολλανδία, Σλοβακία, Αυστρία, ίσως και Φινλανδία, Πολωνία κ.λπ.). Από την άλλη, θα έπρεπε να αντιμετωπίσει το φάσμα της υπερτίμησης του νέου νομίσματος, όπως κάνει σήμερα η Ελβετία (που παλεύει με κάθε τρόπο να κρατήσει την ισοτιμία φράγκου και ευρώ στα 1,2).

Μια τέτοια ιδέα εξόδου της Γερμανίας από το ευρώ δεν είναι κάτι νέο, καθώς πολλοί αναλυτές πιστεύουν ότι τελικά αυτό το σενάριο θα επικρατήσει. Αυτό που είναι νέο είναι ότι η Bundesbank, η Κεντρική Τράπεζα της Γερμανίας, ιδίως υπό τον πρόεδρό της κ. Jens Weideman, έχει ανακηρυχτεί σε μοχλό της απόδρασης και της επιστροφής στο μάρκο. Μπορεί ακόμη να υπάρχουν ισχυρές αντιδράσεις από τους Γερμανούς βιομήχανους, όμως σε σχέση με πέρσι και πρόπερσι οι φωνές που ζητούν την έξοδο της Γερμανίας από το ευρώ ενισχύονται, ενώ οι φιλοευρωπαϊστές χάνουν όλο και μεγαλύτερο μέρος της δυναμικής τους. Παράλληλα, η υπόλοιπη Ευρωζώνη, πλην της Γαλλίας (που πάντα ονειρευόταν να βρίσκεται στη ζώνη του μάρκου, σχεδιάζοντας το ευρώ έτσι ώστε να αποτελεί τη μεταμφίηση του γερμανικού νομίσματος), δεν θα έβλεπε με καθόλου κακό μάτι μια τη γερμανική έξοδο.

Το ευρώ θα υποτιμάτο άμεσα, μειώνοντας την πραγματική αξία των χρεών της Περιφέρειας και δίνοντας μεγάλη ώθηση στις εξαγωγές προς τη νέα γερμανική «ζώνη» και τον υπόλοιπο κόσμο. Επιπλέον, πόσο πιο απλό θα ήταν να συμφωνηθούν μέτρα και πολιτικές σε ένα Eurogroup αν από αυτό έλειπαν Γερμανία, Αυστρία, Ολλανδία και Φινλανδία; Ο μεγάλος πληθωρισμός, για κάποια χρόνια θα φάνταζε ως ελάχιστο αντίτιμο για τη λήξη της σκοτοδίνης που σήμερα αποτελεί την πραγματικότητά μας.

4. Η μέση λύση

Ο λόγος που η κ. Μέρκελ δεν θέλει να συμβαδίσει με την Bundesbank σε αυτό τον αποσχιστικό δρόμο είναι διπλός. Πρώτον, επειδή μια έξοδος της Γερμανίας θα μείωνε πολύ όχι μόνο τις εξαγωγές των γερμανικών επιχειρήσεων αλλά και την αξία των περιουσιακών στοιχείων που διαθέτουν Γερμανοί πολίτες στις χώρες της Ευρωζώνης. Πράγματι, μια μείωση της αξίας του ευρώ σε σχέση με το μάρκο θα εξαφάνιζε εν μία νυκτί μεγάλο μέρος της περιουσίας εταιρειών όπως η Volkswagen (καθώς η Seat θα έχανε έως και το 40% της αξίας της), η Deutsche Telekom (της οποίας οι θυγατρικές στην Ιταλία, στην Ελλάδα κ.α. θα έχαναν αντίστοιχα μεγάλη αξία) κ.λπ. Δεύτερον, μια έξοδος της Γερμανίας από την Ευρωζώνη θα επέφερε μεγάλα νομικά προβλήματα.

Χαρακτηριστικό είναι το γεγονός ότι αναλυτές όπως ο Wolfgang Munchau ύστερα από έρευνες βρήκαν πως η έξοδος οποιασδήποτε χώρας από το ευρώ θα σήμανε την παραβίαση χιλίων είκοσι τριών ευρωπαϊκών νόμων. Δεν θα πείραζε τη Γερμανία να παραβιάσει η Ελλάδα, λόγου χάρη, τόσους νόμους (καθώς θα το χρησιμοποιούσε ως ένα ακόμα επιχείρημα ότι οι Έλληνες δεν «άξιζαν» την ιδιότητα του μέλους της Ευρωζώνης). Όμως, δεδομένης της γερμανικής

προσήλωσης στους νόμους, δεν θα ήταν εύκολο για καμία γερμανική κυβέρνηση να πάρει τη δύσκολη απόφαση της εξόδου.

Ωστόσο, σε ένα εναλλακτικό σενάριο δεν είναι ανάγκη η Γερμανία ούτε να παραβιάσει το ευρωπαϊκό δίκαιο ούτε και να αποσχιστεί, επίσημα, από την ΕΚΤ. Θα μπορούσε να κάνει κάτι άλλο, που μια ελλειμματική χώρα, όπως η Ελλάδα, δεν μπορεί να κάνει: να εισάγει ένα δεύτερο, παράλληλο νόμισμα για συναλλαγές με το γερμανικό Δημόσιο. Αν εισήγε η ελληνική κυβέρνηση ένα τέτοιο παράλληλο νόμισμα, το εγχείρημα θα αποτύγχανε, καθώς κανείς μας δεν θα ήθελε να το κρατά στα χέρια του, γνωρίζοντας καλά ότι θα υποτιμάτο εκθετικά κάθε λεπτό της ώρας που περνά. Όμως, ένα τέτοιο, δεύτερο, παράλληλο νόμισμα στη Γερμανία θα γινόταν ανάρπαστο – ιδίως αν το ονόμαζαν μάρκο.

Μάρκο και ευρώ θα μπορούσαν πράγματι να κυκλοφορούν δίπλα δίπλα, δίνοντας τη δυνατότητα στη Γερμανία να ακολουθεί τη δική της, σφιχτή, νομισματική πολιτική (κάτι που θα αύξανε την ισοτιμία μάρκου-ευρώ) και, παράλληλα, στην ΕΚΤ να εφαρμόζει τη δική της πολιτική. Σταδιακά, αλλά σίγουρα, οι συναλλαγές στη Γερμανία θα γίνονταν όλο και περισσότερο με μάρκα. Όταν Έλληνας ή Ισπανός θα στέλνει τα χρήματά του σε γερμανική τράπεζα, αυτά θα καταγράφονται ως ευρώ και θα μετατρέπονται σε μάρκα ανάλογα με την ισχύουσα τη στιγμή εκείνη ισοτιμία. Ουσιαστικά, η Γερμανία με αυτό τον τρόπο τίθεται εκτός ευρώ χωρίς να αποσχιστεί επισήμως από την Ευρωζώνη (π.χ. παραμένοντας ακόμη και εντός του συστήματος εσωτερικών πληρωμών της ΕΚΤ, του Target 2, με όλο και μειούμενη παρουσία εντός του συστήματος της ΕΚΤ, καθώς το ποσοστό των συναλλαγών μεταξύ γερμανικών τραπεζών και του «έξω κόσμου» θα μεταφερόταν στη σφαίρα του μάρκου).

5. Συμπέρασμα

Είναι πλέον αναμφισβήτητο γεγονός ότι η Γερμανία δεν φαίνεται διατεθειμένη να πράξει τα ελάχιστα που απαιτούνται για να σταματήσει η αποδόμηση της Ευρωζώνης. Τα περιθώρια μιας ορθολογικής συμφωνίας μεταξύ των 17 κρατών-μελών έχουν εξαφανιστεί. Το μόνο που κάνουμε τώρα είναι να διαχειριζόμαστε από κοινού μια βασανιστικά αργή περίοδο οριστικής καταστροφής. Τώρα μάλιστα που το «κίνημα» για επιστροφή της Γερμανίας στο μάρκο έχει πλέον ηγέτη τον πρόεδρο της κραταιάς Bundesbank, ένα τέτοιο διαζύγιο ανάμεσα σε Γερμανία και Ευρωζώνη είναι ίσως η μόνη λύση. Κακή λύση αλλά όχι χειρότερη από αυτό που βλέπουμε μπροστά μας, έτσι όπως πορευόμαστε.

Η έκδοση ενός παράλληλου γερμανικού νομίσματος (το οποίο μπορεί να είναι, στην αρχή, μόνο ψηφιακό – και να χρησιμοποιείται, λόγω χάρη, μόνο σε συναλλαγές με κάρτες ή μέσω web-banking) θα διευκόλυνε τη μετάβαση σε μια Ευρωζώνη στην οποία ο ρόλος της Γερμανίας θα μειώνεται σταδιακά μεν, γοργά δε. Το κλειδί μιας τέτοιας εξέλιξης όμως βρίσκεται στο Παρίσι και όχι στο Βερολίνο, καθώς οι γαλλικές ελίτ ήταν εκείνες που ήθελαν διακαώς να προσδέσουν τη γαλλική αγορά εργασίας στο μάρκο. Το μόνο σίγουρο είναι ότι τίποτα απ' όλα αυτά δεν θα έχει ως βασικό ζητούμενο τη διάσωση της Ελλάδας.

Σύνδεσμοι – Πηγές

- <http://europe.wsj.com/home-page>
- <http://krugman.blogs.nytimes.com/>
- <http://www.bbc.co.uk/news/business-14977728>
- <http://www.bloomberg.com/>
- <http://www.ceps.be/>
- <http://www.euronews.com/>
- <http://www.ft.com/home/europe>
- <http://www.irishtimes.com/>
- <http://www.levyinstitute.org/>
- <http://www.marketwatch.com/>
- <http://www.nytimes.com/>
- <http://www.progressive-economy.ie/>
- <http://www.protagon.gr/?i=protagon.el.home>
- <http://www.telegraph.co.uk/>
- <http://www.un.org/news/>
- <http://yanisvaroufakis.eu/>
- <http://protagon.gr/>